

I. évfolyam. Budapest, 1894. május 1. 9. szám.

TANULÓK LAPJA

SZERKESZTI

Dr. RUPP KORNÉL

TANÁR.

Előfizetési ár:

Egész évre 1 60 kr.
Fél évre — 80 „
Negyed évre — 40 „

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, IX. ker., Imre-utca 9. sz.

Tartalom:

A karesai templom. — A harangszó. — A jósok. — Arany János Toldijáról. — A költő éneke jobban megörökíti a hősök nevét, mint az érez vagy a márvány. — A természeti környezet hatása szellemi életünkre. — A levegő és világosság. — A borítékon: Gondolatok — Feladatok. — Ajánlható munkák. — Különfélék. — Elektra — Körrejtvény. — Számrejtvény. — Szántani feladat. — Fizikai kísérlet. — Szerkesztői üzenetek.

GONDOLATOK.

Ne rémittessétek el magatokat azok által, akik azt mondják, hogy a rohanó kor felhalmozódott ismereteit kell elsajátítanotok. Ez nem igazság, ez csak frázis: mert sokkal nehezebb volt elsajátítani a mult időkben az üres teóriák mérhetlen sokaságát, mint ma a magas és reális igazságokat: a miket a tudomány és fejlődése teremtett. A biztos tudás és ismeret nem terheli meg annyira az agyvelőt, mint a kétes elmélet.

A jó lelkek szelidek, hajlékonyak és engedékenyebbek, s legtöbbször mégis egy barátjuk van: a rosszak makaesok, engedetlenek: s mégis mindenkire hallgatnak és sok a barátjuk; de elég nekik a legkisebb ok, hogy faképnél hagyják őket.

Mindenki lehet annyira színész, hogy eltitkoljon egy-egy könnyet, egy-egy érzelmet, de senki sem annyira, hogy jellemét elpalástolhassa: mert a jellem a tettekben áll.

A könnyelmű embernek pajtása, a komoly embernek barátja van.

Szólj igazat és . . . nőlj a bátorságod.

Ha haragszol valakire, ne gondolj arra, hogy miben árthatna az neked, hanem miben lehetne az javadra. — s meglásd . . kibékülsz vele nyomban.

A ki megbecsüli a perczeket, az örökkévalóságnak tesz szolgálatot.

Mikor az örökkévalóságot kutatjuk, mindig csak az utolsó előtti csillagig jutunk: mert ott az a szózat állít meg bennünket: Ember, *itt kezdődik* az örökkévalóság! s mi kábultan fordulunk vissza, vagy térdre roskadunk és imádkozunk.

Mosdósy Imre.

FELADATOK.

I. A kisebb (I. II. oszt.) tanulók írják le Vachot Sándor „*A gyermek álmai*” cz. költeményének tartalmát

II. A 3. 4. oszt. tanulók dolgozzák ki e tételt: „*Miklós lelkiállapota a farkas kaland után*” (Toldi V. ének.)

III. A felsőbb osztályu tanulók dolgozzák fel a Tanulók Lapja 5. számában levő tétel vázlatát: „*Az ifjúkor a barátság virágkora*” az ott adott pontok szerint.

Megfejtési határidő: 1894. június 15. A legjobb dolgozat írójának a Természettudományi olvasmányok második példányát (ára 2 frt 40 kr.) tüzzük ki jutalmul

A mult számunkban feladott dolgozatok megfejtési határideje május 1-én járván le, az eredményről jövő számunkban fogunk beszámolni.

AJÁNHLHATÓ MUNKÁK.

Baumbach Rudolf regéi dr. Koltai Virgil fordításában megjelentek és megrend $\frac{2}{3}$ hetők minden könyvkereskedésben vagy a kiadónál Röser Jánosnál (Budapest, VI. Aradi-uteza 10.) E regék nem gyermekmesék, hanem felnőttek számára új, megkapó és lebilincselő felfogással irt szép rajzok Egészséges gondolkodás-mód, derült és derítő humor sugarzik ki belőlük s ez teszi őket kedvesekké. Ez az oka, hogy Baumbach művei oly hamar meghódították a művelt külföldet és hogy e regék lefordítása a magyar irodalomra nézve nyereség.

A Magyar Mese- és Mondavilág. Az Athenaeum díszes kiadványából megjelent a VI. füzet. Ennek legszebb darabja a *Hadak útjáról* szóló népmonda melyet a hun mondakörből vett át *Benedek Elek* ki az egész vállalat anyagát egységesen újra átírja. Ez a monda különben meg van a többi európai népek mesekincsében is. A másik szép mese a *Megölő Istefán*, ilyenek még a *mol-*

czával állt a gazda és örült a termésnek . . . Máshol fürtökkel dúsan megrakott szőlő látszott, nagy lugasozlopokkal, s a mézizű szőlőt a szűk mesgyén gyöngye fiúk és leányok hordták fonott kosaraikban. A vidám csoport között egy fiu harsányszavu kobzán nótákat vert és játszani kedvétől valamennyi népség tánczra perdült. — Amarrább pödrött szarvu ökörgulya járt, itt kövér birkalegelő volt, itatóval és akollal; amott tánczhely ötlött a szembe, hol serdült szűzek és szilaj legények egymást kézen fogva lejtették a tánczot. A leányok deli testén hig patyolat játszott, az ifjakon olajszinű, szép himzetű dolmány. Amazoknak koszorus fürtje leomlott, ezek ezüstös szíjjon kardot viseltek. Majd összeszaladtak, majd keresztül vissza, még aztán a körben nézők szive is megpezdült, s két férfi széles jókedvében a körbe ugrott s középen a forgóst kurjongatva járta . . . Az egész vidék körül pedig ott hullámozott a kék óceán, az örökhullámu tenger . . .

Ime egy kép Görögországból, Homérosz egyik legszebb helye után írva. Most megkísértem egy jellemző képnek rajzolását Oiszein költeményei után. Mi más kép lesz ez!

A sziklás vidékre sötét éj borul, a hold az éj leánya, csupán fél arczával tekint le a felhők közül. A meredek sziklatetőn vár áll. A csarnokokban semmi emberi hang; a sötéten át semmi világosság nem látszik. Csak a közeli folyónak vad zúgását lehetett hallani, s mint az éj kísérteties szava, megmegzizzen a fákról lehullott levél, a mint a nyitott palotán keresztülnyargal a szél. Egyszerre vihar tör ki s dörögve neki dől a ház előtt álló tölgy ágainak. Nagy sokára felhasad a hajnal, az utas nekiereszti vitorláit a tengernek, a hegyekről üvöltve törnek elő a szelek s a hajó röpdül a mélység habjain. Három napig tart az ut. Akkor a hajósnak szemébe ötlök egy sziget, mint valami kék vért a tengeren. Sziklás szélei körül tajtékot hány a zajgó víz. A parton bús leány ül, tekintete a hullámokra van szegezve és könyek omlanak szemeiből. — Ködös, sötét világ mindenfelé, a melyben ritkán tör elő egy halvány napsugár, nem mosolyog az ég, nincsen virágos mező, aranykalászos rónaság. Szellő nem suttog soha, csak a vihar bömböl; a folyó nem hullámozik zsongó, altató morajjal, a víz tajtékot ver, a vidékre köd ereszkedik, ha a sötét éj eltűnt. Az emberek nem tudnak simák és csöndesek lenni. Minden zajog, minden nagy erőt fejt ki, csaknem minden borus, fájdalmas és kísérteties. — Ilyen ime Oiszein költészetének világa.

Mi az oka e két költészeti nagy különbségnek? Emlékezzünk csak a régi Görögországra. Az északi szélesség 39-ik fokánál a tengeri és parti levegő enyhése már behatolt a félszigetnek beljebb fekvő vidékeire.

Dr. Horváth Cyrill.

(Folytatása következik.)

TANULÓK LAPJA

Előfizetési árak:

Egész évre 1 frt 60 kr.
Fél évre — frt 80 kr.
Negyed évre — frt 40 kr.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztő és kiadó:

Dr. RUPP KORNÉL
tanár.

Az előfizetési díjak

a „Tanulók Lapja” kiadóhivatalába IX. ker., Imre-utca 9. sz. alá küldendők.
Hirdetések felvétele Sikray S. irodájában VI. Váci-körút 33. sz.

A karcsai templom.

(Tomba M. után.)

M Bodroglakban a csendes kis Karcsa partján áll egy vörös márványból alkotott ósrégi templom. Falain száz domboru alak mesés csoportja látható, tele vannak írva ábrákkal s titkos értelmű jegyekkel. A templom körül lakók így beszélnek el a csodás templom eredetét:

Hajdanában e vidéken nagy kerek tó habja zúgott s lenn a fenéken tündérlányok büszke vára állott. A lányok minden éjjel a habokból kijöve harmat-arczczal édes ajkkal búbajos dalt énekeltek. Mikor minden halandó mély álomba merült, a királynő szétterítvén légi fátyolát, ráültette a tündérlányokat, s négy szegleténél fogva négy szellőcske röpdülni kezdett velök, míg el nem jutottak keletre a Hajnal csarnokába, ki testvére volt a tókirálynőnek s éppen koszorut font homlokára rózsafényből s üdvözölvén a jövőket, megcsókolta őket. Mulattak míg a hajnalnak reggeli útjára kellett indulnia — s ekkor ők is visszaindultak. Utközben üzőbe vette őket a barna szellem s már-már elérte és a fátyolt is megragadta, de azon perczen a királynő megmenekült s a tóba tűnt el. A rút szellem hasztalan várt, tűntek évek, múltak századok, a királynő nem hagyta el többé vizi várát, — végre tündérelével más vidékre költözött, hogy a sötétség szellemének hatalma el ne érje őket. A Hajnal átengedte nekik esti csarnokát, mely nyugaton volt, s melynek büszke tornyán bibor zászló leng az égig. Mielőtt azonban végkép elhagyták volna régi helyöket, szétbontották a vizi várát s dőlt falainak márványából a vészes éjnek emlékére diszes templomot építettek. Mikor a templom elkészült, a királynő éppen a szép ezüst hangu harangot akarta két kis tündérral a toronyba elhelyeztetni, — a munka félbeszakadt, mert éppen akkor ütötte az éjfélt s a harang a féltoronyból földre hullva megkondult . . .

Az eltűnt tó vizéből kis folyócska vált a réten, melyben csak egy kis tündér maradt, hogy a templom őre legyen s a vízbe esett harangot a tündérlányok emlékére minden száz év végeztével félreverje . . .

A harangszó.

(Elmélkedés.)

Minő sajátos gondolat volt attól, akinek először jutott eszébe módot találni arra, hogy egyetlen kalapácsütéssel ugyanazon pillanatban ezer különböző szívben ugyanazon érzelmek ébressenek s kényszeríteni a szeleket és felhőket, hogy az ember gondolatainak hordozóivá legyenek! Ha mint öszhangzatot tekintjük, a harang kétségtelenül elsőrendű szépség vagyis az, mit a művészek nagyszerűnek neveznek. A dörgés moraja is csak azért főséges, mert nagyszerű; ugyanaz áll a szellokról, tengerekről, tűzhányókról, vizesésekről és a nép szaváról.

Minő gyönyörrel hallgatta volna egy Pythagoras, ki annyi élvezetet talált a kovács kalapács ütéseinek hangjában, a mi harangjaink zúgását! A lélek elérzékenyülhet a lant, zongora, hegedű s cimbalom hangjaira, de nem fog elragadtatni, mint midőn a csaták dörgése által fölriasztatik, vagy midőn a felhők országában hatalmas hangzúgás hirdeti a hadak istenének diadalát. Pedig nem ebben áll a harangszó figyelemre legméltóbb tulajdonsága. E hang ezer titokszerű viszonyban áll hozzánk. Hányszor hatottak el az éj csendjében az emberi szív titkos rendőihez, hányszor riaszták fel álmaiból a zsarnokot, oh hány édes és fájó érzés újult meg ez édes hangokra!

Midőn gabnaérés táján, hajnalhasadtán a pacsirta dalával felhangzanak faluink kis harangjai, úgy tetszik, mintha az aratók anygala a munkásokat felköltendő valamely héber hangszerezen Noemi vagy Sephora történetét énekelné. Mi azt hisszük, hogy ha költők volnánk, nem tudnánk ellenszenvet érezni az erdő vén kápolnájában szellemektől kongatott harang iránt; sem az iránt, melyet a vallásos félelem az ég haragját elhárítandó, mezőinken meghuzat; sem az iránt, mely bizonyos tengeri kikötőkben egész éjeken át hangzott, hogy a kormányost a szírték között irányozza. A harangok zúgása ünnepeinken mintegy fokozza a közörmöt, ellenben csapás idején ugyan e hangok rémületesekké válnak.

Ha a harangok bármi más emlékek lettek volna kapcsolatban, mint a templomok, rég elvesztették volna erkölesirokonszen-vőket sziveinkkel. Isten maga parancsolta meg a győzelmek anygálának, hogy ágyuk dörgésével hirdesse diadalainkat és a halál anygálának, hogy meghuzza a harangot, midőn a hívő lelke hozzá emelkedik a magasba. Így a keresztény társadalom ezer titokszerű hangon közlekedett Istenével s intézményei titokszerűen a minden titokforrásában tűntek el.

Hadd gyűjtsék tehát össze a harangok a híveket, mert az emberi hang nem elég arra, hogy az oltár zsámolyához hívja a bánatot, ártatlanságot és balsorsot. Amerika vadjainál, midőn valamely kérelmező idegen jelentkezik a kunyhó ajtaja előtt, egy gyermek vezet be a szerencsétlent atyja tűzhelyéhez: ha a harangok

nem volnának, gyermekeket kellene választanunk, hogy az Úr házába hívjanak bennünket. . .

Oly édesen cseng a kis harang zengő nyelve, mintha szelid szavával sziveinkbe akarná lopni azon érzelmeket, melyek lelkünk mélyén szunnyadoznak. Áhitat, ima sóhaj és magasztalás törnek onnan elő, mintha karének alakjában készülnének feltörni ahhoz, a ki bánatunkban vigaszunk, reményünkben támaszunk, balsorsunkban megmentőnk. Csak szólj kis harang, hirdesd zengő nyelven az Alkotó hatalmát s vele szemben a mi gyöngeségünket, parányiságunk tudatát, hogy érezzük, tudjuk, hogy imádni kell a Mindenhatót, kinek templomába a te szavadra sietünk. . .

A jósok.

Olvasni a jövőben, hol egyedül az Isten szeme lát, lapozni a jövő könyvét s annak titkait magyarázni a halandók előtt, kutatni a csillagírás titkait, lehet-e ennél fontosabb szerep? E szerep betöltésére vállalkoztak a jósok.

Eleinte a vallás szolgái voltak, közbenjárók az ég és föld között, tolmácsai az emberi nyomornak, sóvár vágyaknak, könyörgésnek, gyásznak stb. A nép tisztelte őket, mint Isten szolgáit, csapások alkalmával hozzájuk folyamodott, mert azt hitte, hogy ők szüntetik meg az országos csapást, háborut, dögvést stb. A jóskönyv, melyből olvastak, el volt zárva közönséges halandó szemek elől, szent volt az, mint a mohamedánok Koránja s drága, mint a római Sybillák könyve.

Később azonban az a dicsfény, mely a jósokat övezte, eloszlott, mert a hívők észrevették, hogy eljárásukban sok az érdek és ámitás. Megrendült a hit, elszlott a bizalom, megfogyott a hívők száma s a műveltség és a korszellem széttépte a jósokban való hit utolsó szárait is. Valóban nagy dolog is volt a jóslás, mert hisz a jósok egyenesen Isten jogaiba nyulnak. Ha az ó-szövetségben találkoztak ihletett próféták, kik az Isten akaratát a jövő feltárása által bizonyították a népnek, nem hiányoztak később emberek, kik a vallás álarcza alatt kizsákmányolták a tömeg hiszékenységét. Ismerjük pl. a delphi jósda kétes választát Croesushoz: „Ha Croesus a Halys folyón átkel, nagy birodalom dől meg,“ — melyet Croesus nem a magáéra, hanem Nagy Sándoréra magyarázott.

A jóslás a hunnoknál is nagyon divatozott. Szokás volt a jövendőt vagy a varázspálcák eséséből, vagy az állatok beleiből megmondani, mely jóslatnak őseink hitelt adnak. Ha valamely vezér merészebb vállalatba akart kapni, rögtön a jóshoz fordult — és ennek jóslata vetett határt és korlátot a vakmerő kalandozásnak. Tudjuk, hogy Atilla sohasem ment nagyobb ütközetbe anélkül, hogy valamely jóst vagy jósnőt meg ne kérdezett volna. Így tett

a catalauni ütközet előtt is, hol a jóslat balul ütött ki. E jóslatot így írja le Jósika: A hun király nem volt nyugodt, kiéhezett, megtizedelt és kifáradt hadai is le voltak hangolva s maga is, rettenthetetlen bátorsága daczára nem tartotta a kudarcot lehetetlennek. Mig táborát rendezné, portyázó csapatai a szomszéd erdőségekben egy remetét fogtak el, kit a köznép jósnak tartott. Mikor az öreget Atilla elé vezették s ez őt hadiszerecséje felől kérdezte, így felelt: „Te Atilla, Isten ostora vagy, a kard, melylyel a gondviselés a világot sújtja. De az Isten hatalmas keze akkor töri szét boszujának eszközeit, mikor akarja s örök végzése szerint másnak adja át a büntető kardot. Halld tehát: A rómaiak győzni fognak, a csatát elveszted, mert a hatalom nem a föld ajándéka, az fölülről jön.“ Atillát a bátor jóslat nem haragította meg, s miután a remete szavait befejezte, bántatlanul távozhatott. Atilla azonban nem mert megütközni, hanem a pogány jósokat parancsolta előbb maga elé. Az elmondottak mig a jósok mellett bizonyitanak, másfelől Atilla jellemére vetnek szép fényt.

Különben a jósok elég soká szerepeltek Magyarországon, mert, mint tudjuk, Mátyás korában is divatoztak a jósnők. Napoleon minden vállalatára előtt meglátogatta a híres Normant, hogy az ég akaratát megtudja tőle. Nagy hire volt ennek, seregesezen álltak háza előtt az emberek, kik mind a jövőből akartak hazavinni egy sugarat. Ma már lejárt a jósok és mágusok ideje s legfeljebb a csillagászoknak van joguk az üstökösök megjelenését megjósolni. Sokszor azonban ezek is csalatkoznak.

J. P.

Arany János Toldijáról.

Mily híven, egyszerűen rajzolja az emberi szív állapotait, a legszelidebb érzelmektől a vad kitörésig s a dühöngő örvényezésig; nem igen részletez, hanem röviden, egy képpel, hasonlattal fejez ki indulatot, szenvedélyeket.

Gazdag népies szólásmódokban, minők pl. bátyád-urad, édes anyád-asszony, felült Laczkó, fajankó lesz, munka dandárja, kisebbik gazda, kis király, mikor leszek bele jóvá, néha napján, akárki fia, ne hagy bitangul, agyarát feni stb. a *ki* visszahozó névmásnak állatokra s élettelen dolgokra való alkalmazása; miatt helyett miá stb. Ilyenek a nagy számmal alkalmazott tájszólások, melyek, mint gyümölcsön a hamv, üdeséget kölcsönöznek a népies nyelvnek s Toldiban különösen jellemzők; pl. kicsinyég, estenden, pitymallik, palánk, ri, vékonypénzű nyúl stb.

Végül egyes szólásmódok szintén a népies nyelvre, mint közvetlen forrásra vihetők vissza, mint pl.

„Nesze szolgám, madárlátta czipót hoztam.“ (X. é.)

„Hogy egyik szómat a másikba ne öltsem.“ (VIII. é.)

„Busuljon a lovad, elég nagy a feje.“ (X. é.)

Általában Arany nyelvezetének egyik fő sajáttsága az erőteljes és nemes egyszerűség, mely minden idegen zamattól menten legméltóbb s leghűbb kifejezője lett a népiesen nemzeti tartalomnak. Az ő költészete az élet költészete, melyben a népiesnek művészete ülte teljes diadalát.

A mily gazdag, művészi s magyar Arany János nyelve, ép oly művésziesen s változatosan cseng műveinek tisztán magyar rythmusa. A nemzeti rythmus lényegét senki sem fogta fel jobban, mint Arany; annak báját senki jobban nem érezte és nem érezette, mint ő, a formákat ő nála több gondnal senki sem kezelte. A népköltészet különböző versformái, de különösen a magyar alexandrin művészi kezelése által nemcsak elbeszélő költészetünk nemzeti formáját hozta új életre megnemesített és tiszta alakjában, hanem a népies költészet számos sajáttságait is átvette s így nemcsak kiegészítette Petőfi népi dalos formáit, hanem magát a népies stylt is számos szépségek átültetésével gazdagította.

Arany Toldija u. n. *alexandrinekben* van írva. A tizenkét szótagból álló magyar alexandrin vagy sándorvers rendkívül nevezetes a magyar irodalomban. Az alexandrin szó egy regénytől van véve, melynek hőse N. Sándor (Alexander Magnus) és szerzői két francia dalnok: Alexander de Paris (Bernay) és Lambert le Court 1184-ben. Ezek írták az említett regényt tizenkétfelű sorokban s utánuk lett kedvelt e sor egész Európában. Magyar alexandrinnek mégis azért nevezik, mert a magyarban egészen más törvényei vannak, mint a francziában. Ott időmértékes és emelkedett rythmusu, nálunk hangsúlyos és eső lebegésű; mi azt mutatja, hogy ha a francziáktól sajátítottuk is el, nálunk önállóan, nemzeti rythmusunk alapján fejlődött. Már Tinódy Sebestyénél találjuk 1542-ben:

És fogságban / esék // egynémely / uraság 4, 2, 3, 3.
s utána a mai napig minden nevezetesebb költőnél s a népnel.

(Folyt. köv.)

A költő éneke jobban megörökíti a hősök nevét, mint az ércz vagy a márvány.

Bevezetés. E mondásnak igazságát azonnal be fogjuk látni, ha meggondoljuk, hogy a képzőművészetek oly határok közé vannak szorítva, a melyek a költészetet nem korlátozzák. S ezek a korlátok egyrészt I. külsők, másrészt II. belsők magukban a művészetek lényegében rejlők. A külső korlátok ismét a) az idő és b) a tér.

Tárgyalás. I. a) Valamely kiváló személyiségnek a hire-neve annál nagyobb lesz s annál tovább tart, minél messzebbre terjed. Az ércz- és márvány-émlék csak egy helyre van szorítva és rendszeren csak kevesen látják más vidékiek és országbeliek, azért nehezebben is lesz általánosan ismeretessé, míg a költő éneke könnyen beszárnyalja az egész világot.

b) Az idő mindent elpusztító vasfoga nem kiméli a leghatalmasabb emlékeket sem, még a pyramisok sem daczolhattak erejével. Mily másképp van ez egy költeménnyel! Mint a szellem közvetlen terméke, halhatatlan. A homeri költemények még ma is fenn vannak, míg sokkal fiatalabb márvány- vagy ércz emlékek régen megsemmisültek.

II. Azonban a képzőművészetnek korlátoltsága, már az ő lényegükből is következik. Ha a szobrász egy hősnek a tetteit akarja megörökíteni, úgy csak a legfőbb mozzanatot lehet és kell kiszemelnie, mert a szobornak önmagáért kell beszélnie s így sokszor el kell hagynia még oly mellékkörülményeket is, a melyek érdekesek és talán az egész felvilágosítására szolgálnak, mert a művészi hatást zavarják. A költőt ily tekintetek nem korlátozzák, ő a mellékkörülményeket is ép úgy elbeszélheti, mint a főeseményeket, s így a dolgot sokkal világosabbá teheti, mint a képzőművész. Őt tehát még a legkésőbbi századokban is megérthetik; míg a szobor jelentősége hova-tovább gyengül s gyakran teljesen is megszűnik.

Befejezés. Nagy Sándor így kiáltott fel haldokolva: „Oh, boldog Achilles, a kinek életedben volt egy hű barátod s halálad után akadt tetteidnek dalnoka!” Horác is műveiről ezt mondja: Exegi monumentum aere perennius!

A természeti környezet hatása szellemi életünkre.

Délnek haladva először feltűnt a rizs és gyapot, majd a pálmafa, s itt-ott citrom- és narancserdők diszlettek. Ekként a Pindus-hegység bükköseitől kezdve a terület benyúlt a pálmaégaljba, s a világon nincs vidék, hol az égalj és növényvilág oly számos változatát lehetett volna találni. E mellett ott volt a tenger. Ez a víz-tömeg könnyen felháborodott, de hamar is leszokott csillapulni s a hajóst alig fenyegette veszélyvel. A levegő oly tiszta volt, hogy nappal 20 mértföldnyire is megláthatták a hajózási célpontokat; éjjel ott volt a felhőtlen ég, melynek fölkelő és leáldozó csillagai szelid nyugalommal mutatták meg az irányt. Valóban a görög ember képzeletét sok minden táplálta s hozzá: minden szeliden ébresztgette. A nagy nehézségekről, melyekkel az északi, zordon vidék embere küzd, vajmi kevés sejtelve volt. Egy szép s mindenek fölött derült

természet ölen élt, s mint testi szemeivel mindent élesen, világosan látott, akkor volt nyugodt, ha lelki szemeivel is ugyanezt tehetett. Innen a görög irodalom és művészet derült nyugodtsága és plasztikája, innen másrészt a képek, melyeket a természetről rajzolt.

E művészek nem ismerték az északi zordon világot, nem is énekelhettek róla; szülőföldjükön maradtak s ennek képeit festették bámulatosan tökéletes izléssel és formákkal, Ellenben mennyire más környezet hatását kellett az északi föld emberének viselnie!

Caledonia sópár sziklái közt örökös küzdelmet kellett folytatnia a természetet és emberekkel. E szegény népet századról századra egyik hazájából a másikba üzték, s végül ott szorult meg Európa éjszaknyugati végén, Skóciának éjszaki szögletében. Lelkét borongóvá tette a múlt emléke, melyép oly sötét volt, mint a mily viharos ködös és sivár föld és a tenger, melyen élt. Mennyire másképpen kellett dalolnia, mint egy Homérnak vagy Anakreonnak? Ködös, homályos tett az ének, mint maga Caledonia; viharos, mint az élet, és sejtelmes, mint a fekete, bizarr alkotású sziklák, melyeken az ősök sirböltjai voltak.

Tér hijában nem tehetem, hogy e részben mindent apróra kifejtsek; csupán egy pontra szorítkozom, a költők szóképeire és hasonlításaira.

Minden jó költő, így szól Blair, a természetből, a valóságos életből veszi festéseit, különben nem lehetnének azok elevenek. — Arany János szerint is a költő „nem szophatja ujjából“ a mit ír; mint az építőnek anyagra van szüksége, a miből alkothat valamit, s ezt az anyagot tapasztalásával, látásával, hallásával szerzi meg. Legjobb anyagszerzés a közvetlen látás és megismerés, legjobban azt tudjuk, a mit magunk éltünk át, a minnek hatását magunkon éreztük, erről tudunk legelevenebben beszélni. Innen van, hogy a nagy költők hazájuk és tartózkodásuk helyéről rajzolnak képeket, jeleneteket, ily helyek tárgyaihoz hasonlítják hőseiket s ily helyek szokásai szerint teremtik szólásmódjaikat.

(Folyt. köv.)

Dr. Horváth Cyrill.

A levegő és világosság.

A tiszta, mozgékony levegő, e kútforrása minden életnek, tovább és tovább terjedve örökös hullámokban már magában a tiszta átható szellem természetes jelképe, mindent kimutatva mint az őszinteség, mindent átkarolva, átfolyva, mint a gyöngéd szeretet; benne úsznak, lebegnek a tárgyak, mint a végtelen boldogságban, könnyen, akadálytalanul.

A világosságban van az értelem s a fénysugarakkal áthatott tárgyak lényegét lelkünk is örömmel látja át egészen, világosan; mert a világossággal a gondolat hatol a tárgyak belsejébe s aztán nem marad rejtve semmi, a tökéletes téjékozás lehetséges; látunk mindent, tudunk mindent, s életünk vidáman mozog tiszta környezetében.

Az áttetsző tárgy, mely a fénysugarakat csak részben ereszti keresztül, titkos varázsszal vonja a lelket belsejébe, mindig jobban és jobban, mert a megvilágított tulajdonok még sokkal jelesebb tökéletességeket sejtetnek. Aminek fölülete csillog, az az eszeség és értelmesség fáradhatatlan erejét jelenti, mely mindenüvé jutni, mindent tisztába hozni iparkodik. Az át nem látszó tárgyak szigorú merevséggel hatnak ránk, mint a rideg elzárkózottság; mogorva sötétségükben ellenséges hatalmat képzelünk s megütközve állunk mozdulatlan tömegük előtt. A világosság teljes hiánya az élet és jólét hiányát teszi. Mikor semmi tárgyat sem lehet körülöttünk megkülönböztetni, sem eget, sem földet nem látunk: ijedezve, sietve lobog lelkünk világa, fél, retteg, hogy neki is ki kell aludnia; de, ha a sötétség fulasztó rétegein élő hang hat át, vagy a szétszakadt felhők az ég egy csillagát mutatják: a szabadulás és remény mentő sugára érinti a lelket s a szív kitárul befogadni az élet hangját. Míg a haragos mennydörgés és csapkodó villámok nagyszerű rombolása fönséges széppé avatja az irtózatosságot, sötétség szurok sötétségét. Sötét éjszakán valamely szelid, andalgó ének a messze távolból, vagy a fuvola édesen olvadó mélabús panasza, akár az epedő pásztorsíp szívreható hangja pislogó tűz mellől, ünnepélyesen érintik a lelket. Néha így imádkozva borulhatunk le a csillagos ég alatt; mert a természet az istenség fölszentelt temploma.

Aki Bánkban hallotta Melinda dalát a Tisza partján alvó gyermeke fölött egybevegyülni a halászkok furulyájával s látta a vészfelhőkbe tűnő hold bágyadt sugarait bucsuzásra utolsókat rezdülni a Tisza vizsinén; azt tudja, mint szorul a kebel, midőn a világossággal az élet és remény távozik s utána tökéletességgel a vész és halál közeleg!

A napról azt mondja a zsoltár, hogy mint dicső völegény száll le éji nyoszolójáról s mások hozzáteszik, hogy mint diadalmas hős futja be utját az ég ivén; imádni való mert világossággal árasztja el a természetet, hogy kitárja szépségeit s mozduljon meg új erővel üdült élete; hatalmasan törnek át sugarai a bérézeken és völgyeken, mint a teremtés szózata; érintésére, mint varázslatra emelkednek ki a tárgyak a homály öléből, mely a mindent elnyelő semmisség.

Egészen más, mikor lenyugszik, — lelkünket, gondolatainkat viszi magával; a tárgyak megnőtt árnyékában test nélküli szellemeket képzelünk, melyek most az élet birodalmát elfoglalják; vágygyal, részvétellel nézünk az ég pirosuló tája felé, hol egy ragyogó pálya után következik a halál. Az aranyos uszály elvonult a földről, a dicsfény mindig bágyadtabb lesz, mindig összébb szorul, míg az egész szép tünemény elbukik a látóhatáron! És mi lelkünket küldjük még tovább és tovább is utána; még van egy kis halovány pirosság, míg lassanként az is elhal, homály lesz mindenütt; fájdalommal nézünk még ezen keresztül is ama táj felé; végre eszmélünk, ha vigasztalódni akarunk, szépen kiábrándulunk a költészetből a rideg valóra.

B. K.

TANULÓK LAPJA

Előfizetési árak:		Szerkesztő és kiadó: Dr. RUPP KORNÉL tanár.	Az előfizetési díjak a „Tanulók Lapja” kiadóhivatalába IX. ker., Imre-utca 9. sz. alá küldendők. Hirdetések felvétele Sikray S. irodájában VI. Váci-körút 88. sz.
Egész évre	1 frt 60 kr.		
Fél évre	— frt 80 kr.		
Negyed évre	— frt 40 kr.		
Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.			

Az angyal útja.

(Madách után).

Elküldte az Ur Gábor angyalt le a földre megnézni, hogy mit csinálnak idelel az emberek, busulnak-e, örülnek-e, megtartják-e az ő örök parancsait. Szállt, szállt az angyal, sebes felhő hozta őt e kicsiny földre. Zúgó tengert pillantott meg, melynek mélyén csuda szörnyek, s benn az apró cseppecskében apró férgek fészkelődtek, melyek hallva Gábor angyal szárnyainak suhogását, ott a mélység fenekében hódolattal, áhitattal imádták a Teremtőt. Oh, de minő mást látott az embereknél: ezek csakis akkor tértek, foháskodtak a hatalmas teremtőhöz, mikor csapást, átkot, bűt, bajt bocsátott le rájuk Isten hatalmából Gábor angyal.

Tovább repült Gábor angyal s nagy sokára elérkezett egy országba, hol a szolganép egész nap nagy keserves verejtékkel, fáradsággal száz pyramist állított fel, hogy a késő nemzedéknek hírül adják, mily hatalmas uralkodó boldogította egykor ezt a híres népet. Ez az ország romba dőlt már, nemzete is elenyészett, a világ is kezd régen elfeledni . . . beduinok laknak ottan, akik hallva Gábor angyal szárnyainak suhogását, leborulva, arcra hullva hálát adnak az Istennek, sátorukban sokkal inkább boldogabbak, mint régente ott a híres fölczifrázott palotákban. Tovább repült Gábor angyal. Más országba ért, a hol ép ellenséges népek álltak szemben, öldökölni, meggyilkolni készek egymást, vészes utjuk égő falvak, pusztulás, vész nyomoruság jelentette. Mind a két nép — bár ellenség — zászlójára ráiratta: „Ügyünk szent és velünk van a Mindenható”. De az angyal látta rögtön, hogy ezek egy parányit sem biznak az Ur segítő, megvédő kezében. Lenn a völgyben forrás mellett egy leányka áldott kézzel mosta egy elesett bajnok vérző sebét. Áldást hintett rá az angyal, a mely ír volt a betegnek s örök üdv a szánakozó leánykának.

S Indiába szállt az angyal. Itt a cyprusok honában templomokat talált sziklából vésett bálványokkal megrakva, s olyan oltárokat, melyek kincseket értek. Nem volt ez kedves az Istennek, s nem sokára templom, oltár romba is dőlt. Romjainál kunyhó állott, benne szegény kis családot munkás ember dolgos keze tartott fenn. Nem messze ettől egy gyermek mosta és kötözte ebének se-

ntr leánya. Mi van a ládikában? Űssed, űssed botocskám. Az egyöntetű előadás szépségeit még számos, a szöveg közé nyomott eredeti illusztráció is nagyban emeli. A szülők s a tanulók figyelmébe szívesen ajánljuk ez érdemes vállalatot. Egy füzet ára 25 kr.

Április ezímen egy kedves kis könyv jelent meg, melyben Gárdonyi Géza jó nevű írónk csilingelő verseit olvassuk. E versek hangja egyszerű, de bájos, nincs rajtuk semmi mesterkéltég, élvezetesekek, csinosak egytől-egyig. A Singer és Wolfner czég diszes kiállításában kaphatók 1 frt 20 krért.

KÜLÖNFÉLEK.

A Kossuth szoborra adakoztak: *Stockinger György* szombathelyi főgymn. 6. oszt. tanuló ivén: Fábrián Jenő 20 kr. Weder Gyula 20 kr. Hoffmann Henrik 20 kr. Freiburger Lajos 20 kr. Lederer Gyula 50 kr. Magassy Dénes 20 kr. Hájós Imre 20 kr. Heinrich Béla 20 kr. Glatz Rezső 20 kr. Vidóczy József 20 kr. Fleischner Henrik 20 kr. Bilik Ferencz 20 kr. Stockinger György 20 kr. Schneller Jenő 20 kr. Jüsztl Ede 20 kr. Stirling Emil 20 kr. Novák Gyula 29 kr. Havasy Jenő 40 kr. Tulok Lajos 50 kr. Dománovics György 20 kr. Havasy Béla 40 kr. Somogyi Jenő 20 kr. Pelker Emil 20 kr. Holczer Mihály 20 kr. Gáspári Rezső 20 kr. Steiner Jenő 20 kr. Beödy Jenő 20 kr. — összesen **6 frt 40 kr.** *Krafka Boriska* 50 kr. *Sziklai Jenő* ivén: Sziklai Jenő 45 kr. Sziklai Pál 30 kr. Sziklai István 25 kr. Landesmann S. 5 kr. Siff Vidor 5 kr. Fleischmann Andor 5 kr. Holzweber S. 5 kr. — **összesen 1 frt 20 kr.** *Tóth Andor* ivén Szeged: Tóth Andor 50 kr. Tóth Ilona 50 kr. Tóth Kornélia 50 kr. Piek Mór 20 kr. Krizer Zelma 40 kr. Kúp Gyuláné 50 kr. N. N. 50 kr. — összesen **2 frt 80 kr.** Schneider Miklós Szabadka 50 kr. *Klimkó Lajos* ivén: Bpest: Pollák Zsófi 20 kr. Klimkó Lajos 10 kr. Medrey András 5 kr. Szélfiser Ferencz 5 kr. — összesen **40 kr.** Mészáros Nándor 20 kr. és édesanyja 20 kr. — összesen 12 frt 20 kr. Mult számunkban kimutatott gyűjtésünket 5 frt 65 krt hozzáadva: **eddigi gyűjtésünk eredménye: 17 frt 85 kr.**

Dirke forrása Theba mellett volt. Nyké a diadal istennője. A muzsák eredetileg Apolló kísérei voltak, később Bachusé is. Semele, Kadmus leánya, Dyonizius anyja.

Niobe, Tantalus phrygiai király leánya. miután tizennégy gyermekét Apolló és Artemis megölte, fájalmában a Sipylos ormán örökké könyező szirtté változott.

Caroussel = tánczvigalom koesin vagy lóháton. Lóháton urak és hölgyek zeneütem mellett a quadrillek, polkák, sőt waltzek mindenféle alakjait lovagolják.

Monstre = szörnyeteg; összetételekben roppant nagy mennyiséget jelent, pl. m. küldöttség, igen sok tagu küldöttség.

Matinee = délelőtti mulatság, főleg hangverseny.

Több kérdésre külön válaszolunk.

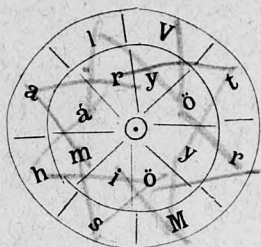
ELEKTRA.

Agamemnon, Argos és Mykene királya, Trója ostromára indulván, három leányát, Elektrát, Iphianaszát és Chrysothemiest a Orestes nevű fiát otthon hagyta nejenél, Klytemnesztránál, Iphigeniát pedig magával vitte. A kedvezőtlen szelek miatt a hajók Aulisban levén kénytelenek vesztegelni, a jóslat kijelentette, hogy akkor indulhatnak tovább, ha Agamemnon Iphigenia feláldozásával kiengeszteli a megsértett Artemist. Agamemnonban győzött a hazafi az atya fölött, feláldozta leányát s a görög sereg Trója ellen indult. Tíz évi hadjárat után Agamemnon visszatért hazájába, de otthon neje Aeghistossal megölte. Orestest is megakarták ölni, de Elektra titkon egy rabszolgával elküldte Phokisba Strophios királyhoz. Orestes itt felnövekedett s a király fiával Pyladessel szoros barátságot kötött. A gyilkos Aegisthos ezalatt Klytemnesztrával boldogan élt és uralkodott Argosban. Mindenki túrte zsarnokságukat s nem akadt férfi, ki megboszulta volna Agamemnon halálát. Egyedül Elektra foglalkozott a boszu gondolatával, s bár atyja házában élt, nem félt a gyilkosoktól, szemükre vetette bűnöket, túrte üldözéseiket azon reményben, hogy ha Orestes visszatér boszut áll atyja gyilkosain. Végre a delphii jósda parancsára meg is jelent Orestes, nevelője és Pylades kíséretében, s megölte a gyilkosokat.

Zalay Béla.

I. KÖRREJTVÉNY.

Közlő: Reinhardt Péter.

SZÁMREJTVÉNY.

- 1, 5, 6. Vízet ad
- 4, 11, 1. Nem kevés
- 3, 9, 10, 6. Juhoktól nyerjük
- 8, 5, 12, 6, 9. Nem jó tulajdonság
- 7, 2, 8. Kérdő szóeska
- 1-12. Világhírű férfiú

II. KÖRREJTVÉNY.

Közlő: R. F.

SZÁMTANI FELADAT.

Helyettesítsük az abc betűit rendre számokkal; így az *a* helyett 1, *b* helyett 2 stb. A feladat: melyik azon várparancsnok vezeték neve, melynél (négy betűből állván), a betűket helyettesítő számok összege 36, megjegyezvén, hogy a második szám akkora, mint a negyedik és összegük 30-at ad, az első szám pedig kétszerese a harmadiknak?

PHYSIKAI KISÉRLET.

Ismeretes dolog, hogy az erősen megdörzsölt üveg vagy peccétviaszkrúd apró papírszeleteket fölvaltva magához vonz és nyomban eltaszit. Hogy azonban ilyen módon nehéz testeket is mozgásba hozhatunk, pl. egy vonalzót, azt már kevesebben fogják tudni. A kísérlethez vegyünk egy erős tűt, melyet hegyesebb végével alkalmas módon az asztal széléhez erősítünk, azután a vonalzót a tű hegyére tesszük, hogy az szabadon lenghessen. A dörzsölt üveg v. peccétviaszruddal a lebegő vonalzóhoz közeledve a vonalzó meglehetősen gyors forgásba jön. E kísérlet is újabb bizonyítéka annak, hogy egyszerű segédeszközzel is érdekes kísérletek eszközölhetők.

A rejtvények **megfejtési határideje** május 8.

A **mult számunkban** közölt rejtvények megfejtése: Eris—róka—iker—saru; II. 5, 17, 13; 17, 17, 1; 13, 1, 21. számrejtvénye: Meghalt Kossuth Lajos a mi édes apánk. Betűrejtvény: Tavasz.

Helyesen megfejtették: Herczegh György, Bruck Géza, Reinhardt Péter, Hackl István, Kósa Teréz, Becker Gyula és Aurél, Grosz Károly, Filep Erzsé, Bartalits Janka, Preszly Lóránd, Schneider Miklós, Klopfer Misi, Lauschmann Emil, Krén Gizella, Kriksz András.

Szerkesztői üzenetek.

Hackl J. N.-Beeskerek. A t. példányt mint gyűjtő kapja. Pittoni E. nem ismerjük, csak azt tudjuk róla, hol lakik. A könyvert itt volt, de nem talált itthon és így mi elküldtük neki. Ha olyan nagyon kíváncsi rá, forduljon hozzá levelben s kérdezze meg őt magát. Kriksz A. gymn. 3 o. t. Zentán. Privat levelezésre nem érünk rá. Bruck G. Ujvidék. Beküldheti bármikor. Reinhardt P. Igaza van, tévedés volt. A számrejtvenyt illetőleg forduljon Zobel B.-hez, a ki Bpsten a Rőser intézetbe (VI. Aradi-utca 10.) jár. Krafka B. Sopron. Tévedésből maradt ki. Dudás Gy. Zenta. Küldje be, talán odaadjuk valami jótékony cselra. Drescher L. Baja. Csak ne hosszúra; hogy hol gyűjtsön, a maga dolga, nem a miénk. Schneider S. Dolgozatát megkaptuk, jó. Sziklai J. Eperjes. Sok kérdésére ime a válasz: 1. Az én Ujságom nagyon jó kis lap; 2. Temérdek = Jeszenszky Danó, Robin = Ábrányi Emil, Sipulusz = Rákosi Viktor, — a többiek nem árulják el. Jókai Kakas Márton, Mikszáth Scarron álnév alatt irt. Hogy Herczegh Ferencz minő álnév alatt ír s egyáltalában használ-e álnévet, nem tudjuk.

Fritz Ármin Budapest, József-körut 9. szám.